

Spelletjes van toen

Ben je benieuwd naar de spelletjes die je ouders en grootouders speelden toen ze klein waren? In deze speelkoffer ontdek je er een aantal van de meest bekende. Welke spelletjes spelen jullie nu nog? Wat wordt nu niet meer gespeeld? Bij elk spel hoort een kaartje. Hierop staat wat je nodig hebt en hoe je het spel moet spelen.

Veel speelplezier!

Beelden uit de oude
doos van kinderen die
spelen. Hoeveel
verschillende spelletjes
herken je?

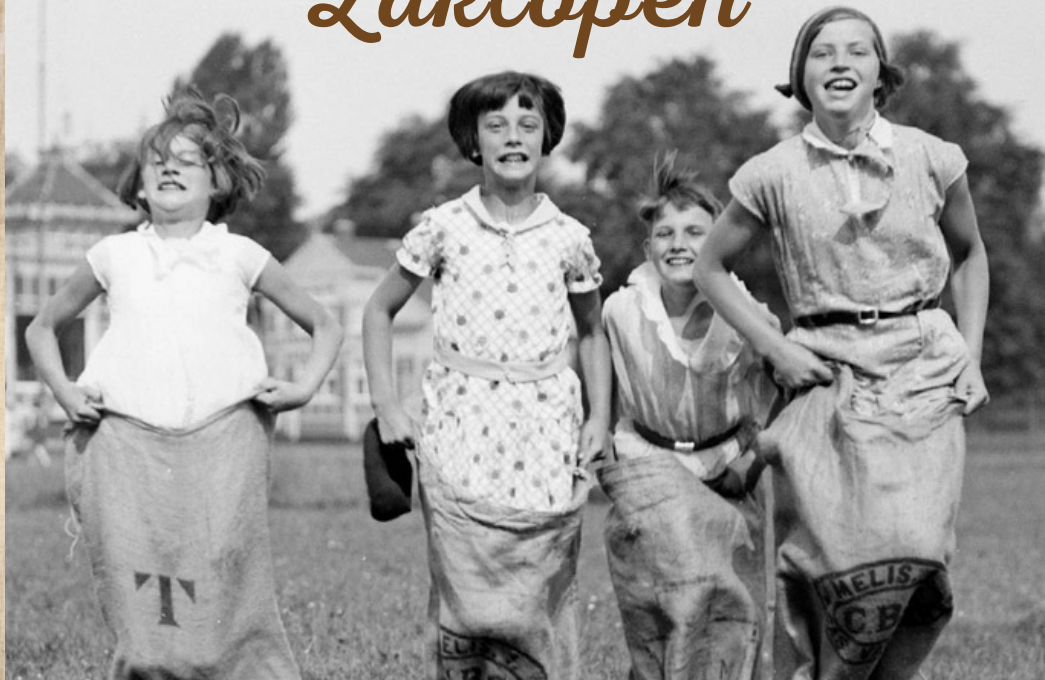

Inhoud van de koffer

- 4 jute zakken
- 1 trektouw
- 1 emmer stoepkrijt
- 2 paar stelten
- 3 paar klossen
- 2 korte springtouwen
- 1 lange springtouw
- 2 diabolo's
- 3 hinkelblokken
- 1 dominoset met 28 blokjes
- 1 elastiek
- 1 sjoelbak
- Rugzakje met 2 houten ballen en 6 kegels
- Set ringen werpen met 4 ringen
- 4 jojo's
- 1 jokari (blokje met bal en 2 paletjes)
- 2 stokpaarden
- 2 priktollen
- 2 houten hoepels
- Croquetset (4 hamers en ballen, 6 metalen poortjes, 2 houten stokken)

*Ontbreekt er iets of is iets stuk?
Graag een seintje via erfgoed@dijk92.be*

Zaklopen

Nodig: jute zakken

Regels:

Spring tot een afgesproken punt en terug. Wie eerst terug is, wint!

Variaties:

- Estafette: verdeel jullie in groepjes. Elk teamlid springt tot het afgesproken punt en terug. Geef de zak door aan de volgende. De groep die eerst klaar is met springen, wint!
- In plaats van een wedstrijd, kun je ook de tijd bijhouden als een speler het parcours aflegt. Wie is het snelst?

Wist je dit?

Tot 1904 was zaklopen een sport op de Olympische spelen!

Touwtrekken

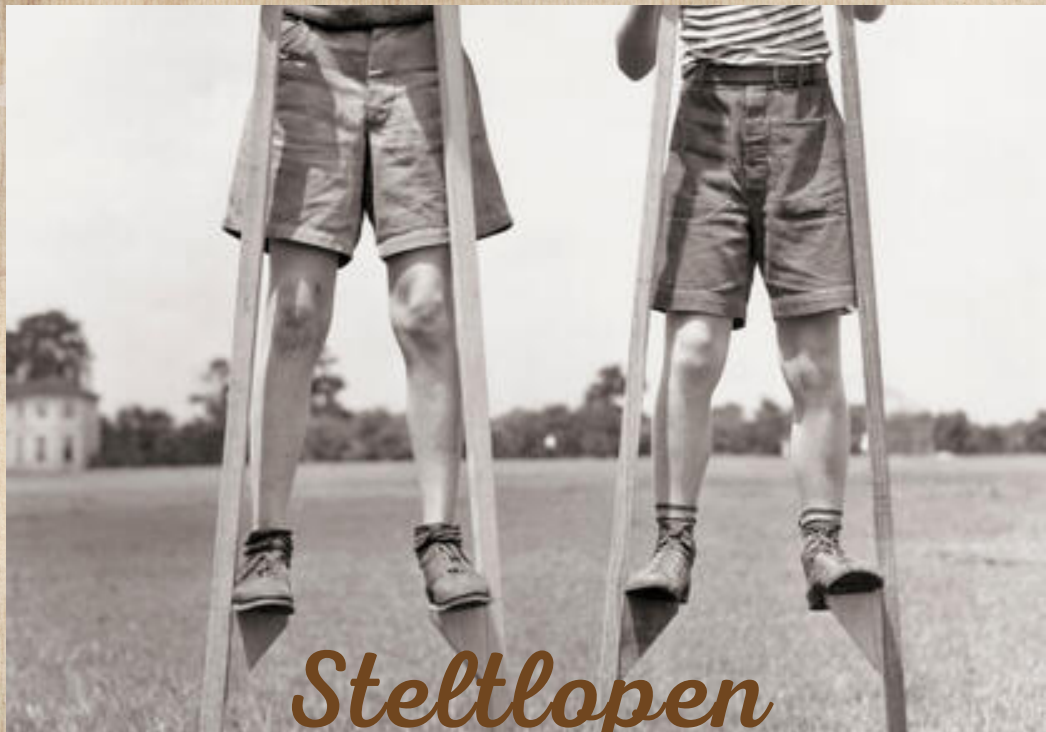
Nodig: Touw en krijt

Regels:

Maak twee teams. Zorg dat er in beide teams evenveel deelnemers zitten.

Leg het touw tussen de twee teams in. In het midden van het touw, waar het rode doekje zit, teken je een kruisje op de grond. Dit is het startpunt. Teken 2 lijnen op de grond: één aan elke kant van het startpunt, op dezelfde afstand. De afstand tot het kruisje kan je zelf kiezen. Het team dat het eerst het rode doekje over zijn aankomstlijn heeft getrokken, is gewonnen.

Steltlopen

Nodig: stelten

Regels:

Leg een parcours af op stelten. De speler die dit als snelste kan zonder vallen, wint!

Hoe loop je op stelten?

Zet de stelten tegen de muur. Zorg dat er voldoende ruimte tussen de stelten is, zodat je er zelf nog tussen past. Ga met je rug tegen de muur staan, tussen de stelten in, en steek je armen voor de stelten en pak ze vast. Plaats eerst je ene voet en daarna je andere voet op de steunen aan de binnenkant van de stelten. Nu ga je op de stelten staan, maar leun je nog wel tegen de muur. Zet jezelf af van de muur en probeer je evenwicht te vinden. Breng de stelten met je handen steeds iets omhoog, zodat je kleine stapjes kunt maken. Leg je gewicht op je linkervoet als je je rechter wilt optillen en ook andersom.

loopklossen

Nodig: klossen

Regels:

Leg een parcours af op klossen. De speler die dit als snelste kan zonder vallen, wint!

Het kan ook in estafette: verdeel jullie in twee teams. Van beide teams moet er iemand op klossen het parcours afleggen. Is dit gelukt, dan is de volgende in het rijtje aan de beurt. Het team waarvan als eerste alle spelers het parcours hebben gelopen, wint!

Van afval speelgoed maken

Kinderen maakten vroeger hun eigen klossen met oude blikken en stukjes touw.

Touwtje springen

Nodig: springtouw (kort of lang)

Regels:

Speel je alleen? Neem dan één van de korte springtouwen. Hoeveel sprongen kan jij na elkaar maken?

Samen springen, dat kan ook! Neem dan het lange springtouw. 2 spelers draaien het springtouw rond. Zorg ervoor dat het touw in het midden telkens de grond raakt. De anderen kunnen hun springkunsten tonen!

*In spin,
De bocht gaat in,
Uit spuit,
De bocht gaat uit.*

Kunnen jullie...

één voor één het draaiende touw binnen gaan en weer uit gaan? Zing er dit versje bij, net zoals vroeger.

met zoveel mogelijk tegelijk in het touw springen?

Susan vertelt je over hoe ze vroeger al zingend touwtje sprong.

Diabolo

Nodig: diabolo

Regels:

Starten en laten draaien

Hoe harder de diabolo draait, hoe beter hij in het touwtje blijft hangen. Start daarom met een 'vliegende start':

- Rol de diabolo van rechts naar links over de grond.
- Als de diabolo helemaal links is, til je hem van de grond. De diabolo zal rond blijven draaien in het touwtje.
- Ga met je rechterstokje op en neer.

Gooien en vangen

Zorg dat de diabolo hard draait en recht in het touwtje ligt. Trek dan de twee stokjes uit elkaar, zodat het touwtje strak gespannen staat. Nu schiet de diabolo omhoog. Vang hem weer door je stokjes open te houden. Houd je touwtje gespannen.

Wist je dit?

De diabolo komt oorspronkelijk uit China en bestaat al meer dan 5000 jaar. Vroeger werd hij gemaakt van hout.

Maria vertelt je over hoe ze vroeger met de diabolo speelde.

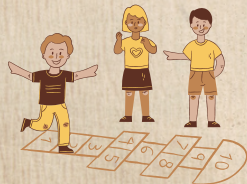

Hinkelen

Nodig: krijt en hinkelblok

Regels:

Teken een hinkelpad met stoepkrijt.

Gooi het hinkelblok telkens in het juiste vakje. Je start bij vakje 1, daarna 2,... tot aan vakje 10. Mooi in het vakje? Dan kan je hinkelen. Opgelet, het vakje waarin het hinkelblok ligt, moet je overslaan. Bij 10 keer je terug. Raap het hinkelblok opnieuw op als je in het vakje ervoor staat. (Ligt het blokje in vakje 1, dan raap je het op als je in vakje 2 staat.) Naast het vakje gegooid of je evenwicht verloren? Dan is het de beurt aan de volgende. De speler die eerst vakje 10 bereikt, wint!

Margriet vertelt je hoe ze vroeger hinkelden.

Domino

Nodig: Dominoblokjes

Regels:

Leg 1 dominoblokje in het midden. De andere blokjes verdeel je onder de spelers. Laat je blokjes niet aan elkaar zien!

Elke speler probeert om beurt verder te bouwen aan de ketting met een blokje met hetzelfde aantal bollen. Heb je geen passend blokje? Dan sla je een beurt over. Wie eerst al zijn blokjes kan afleggen, is gewonnen. Kan niemand meer blokjes leggen? Elke speler telt dan het aantal bollen op de blokjes die hij nog over heeft. De speler met het minste aantal bollen, wint!

Wist je dit?

De oudste dominostenen werden gevonden in Egypte, in het graf van farao Toetanchamon.

Sjoelen

Nodig: Sjoelbak

Regels:

Elke speler probeert in drie beurten alle schijven door de vier kleine gleufjes op het einde van de plank te schuiven. De eerste keer schuif je met alle schijven, de tweede en derde keer met de schijven die nog niet in een vakje beland zijn. Na je 3 beurten, worden de punten geteld. Elke schijf in een vakje is evenveel punten waard als aangegeven boven de gleuf. Wie krijgt de meeste schijven in een vakje? Wie heeft de meeste punten?

Wist je dit?

Sjoelen komt van 'sjeulen'. Dit is een Oudnederlands woord voor dragen of sleuren.

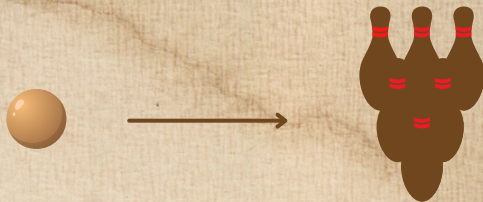

Kegelen

Nodig: Rugzakje met kegels en ballen

Regels:

Zet de kegels op een afstandje in de vorm van een driehoek: 1 vooraan, dan 2 en 3 achteraan. Probeer met de ballen alle kegels om te rollen. Opgelet, niet gooien maar rollen!

Wist je dit?

De Amerikaanse variant van het kegelen wordt meestal bowling genoemd. Bij bowling zijn er tien kegels.

Ringgen werpen

Nodig: Tas met ringen en houten kruis

Regels:

Monteer het houten kruis in elkaar: klik de 2 platte balkjes in elkaar. Draai er de ronde staafjes in.

Ga op een afstandje van het kruis staan. Elke speler gooit om beurt met de ringen. Wie krijgt de meeste ringen over een stokje?

Maak het extra moeilijk door...

- steeds verder van het kruis te gaan staan om te gooien.
- te werpen met je 'slechte' hand. Dus als je rechts bent moet je nu met je linkerhand gooien en natuurlijk andersom.
- te gooien met je ogen dicht.

Hoepelen

Nodig: houten hoepel

Regels:

Vandaag wordt een hoepel vooral gebruikt om rond je lichaam te laten draaien zonder hem aan te raken. Dit noemen we 'hoelahoepen'.

Vroeger deden de kinderen het anders. Met behulp van een stokje lieten ze de hoepel over de grond rollen. Jongens en meisjes liepen achter hun hoepel en gaven hem steeds opnieuw een duwtje. Als ze geen hoepel hadden, gebruikten ze soms ook een oud fietswiel (zonder band).

Wat vind jij het leukst? Hoelahoepen of hoepelen?

Priktollen

Nodig: Priktol

Regels:

Wikkel het touwtje langs de tol. Neem de bovenkant vast tussen je duim en wijsvinger. Je richt de punt naar beneden. Het uiteinde van het touw neem je goed vast tussen de overblijvende vingers. Gooi de tol met gestrekte arm naar beneden. Blijf het touw vasthouden. Hierdoor draait de tol. Wiens tol blijft het langst draaien?

Kinderen beschilderden hun tol vaak in verschillende kleuren. Als de tol rond draaide, zag dat er heel mooi uit!

Theo vertelt je over hoe hij vroeger met de tol speelde

Jojo

Nodig: Jojo

Regels:

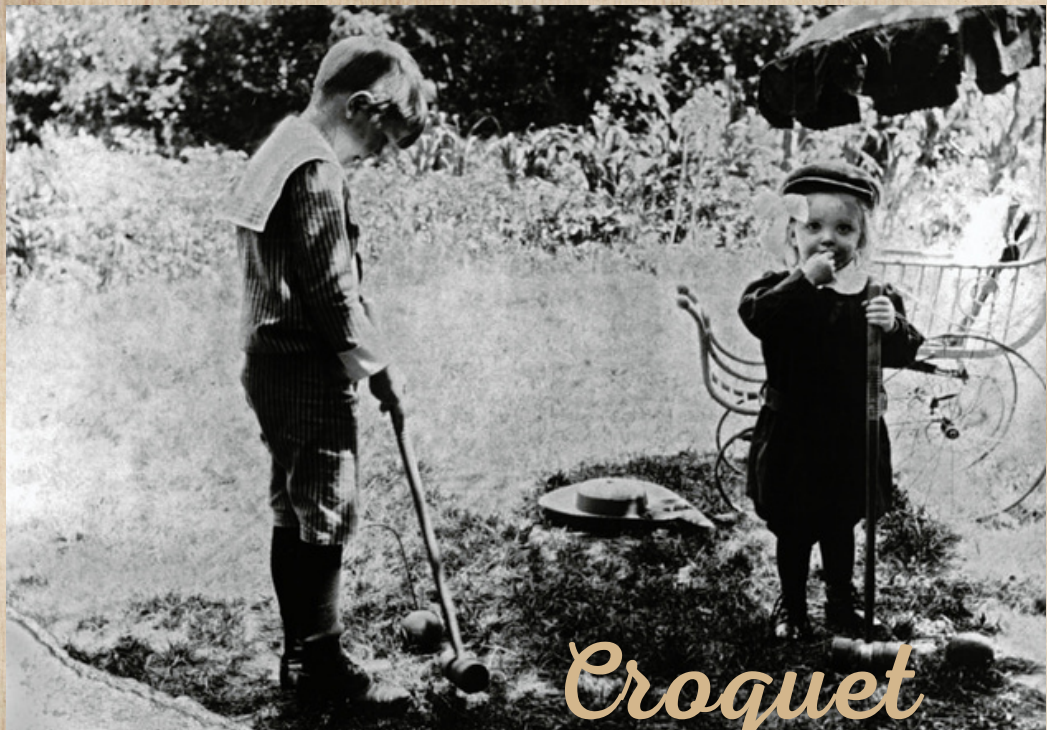
Schuif de lus van het touwtje van je jojo over je middelvinger. Tip: schuif het lusje niet te ver. Stoot je arm naar beneden, waarbij je de jojo loslaat en je vingers spreidt. Geef hem een scherpe ruk wanneer de jojo volledig uitgerold is, om hem terug te brengen. Doe dit zoveel mogelijk keer na elkaar!

Wist je dit?

Een jojo of klimtol bestaat al meer dan 2500 jaar. De eerste jojo's werden gemaakt van terracotta (=gebakken klei).

Wikihow toont je, stap per stap, hoe het moet!

Croquet

Nodig: croquet spel

Regels:

Dit spel kan je enkel spelen als je een graspleintje hebt op school. Maak een parcours met de metalen brugjes. Zet ze niet te dicht en niet te ver uit elkaar. Elke speler heeft een bal en hamer in dezelfde kleur. Prik de 2 houten stokjes ook in de grond: eentje aan het begin van het parcours en eentje op het einde. Elk om beurt mag je op je eigen bal slaan. Volg het parcours en stoot je bal onder elk brugje. Diegene die eerst zijn bal tegen het houten stokje op het einde slaat, wint.

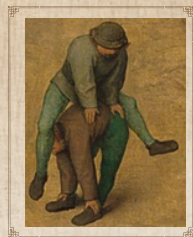
Haasje over

Nodig: jouw springbenen!

Regels:

Alle spelers gaan op een rijtje staan en buigen zich voorover. Ga niet te dicht bij elkaar staan en trek je hoofd goed in. De laatste in de rij begint. Hij zet telkens zijn handen op de rug van een medespeler en springt er wijdbeens overheen. De volgende in de rij begint wanneer de vorige springer ver genoeg van hem vandaan is. Ben je over de laatste speler in de rij gesprongen, dan ga je zelf voorovergebogen staan.

Op het schilderij van Bruegel uit 1560, zie je dat er al haasje over werd gespeeld.

Stokpaardje

Nodig: houten stokpaardje

Regels:

Steek het stokpaardje tussen je benen en hou het hoofd vast aan de handvaten. Hop hop hop, paardje in galop! Maak het extra leuk door een parcours aan te leggen, dat je met jouw paardje moet afleggen.

Wist je dit?

Al in de Middeleeuwen speelden rijke jongens met een stokpaard. Zo oefenden ze om later ridder te worden en op een echt paard te rijden.

Op het schilderij van Bruegel uit 1560, zie je dat er al op een stokpaardje werd gereden.

Jokari

Nodig: Jokari

Regels:

Speel je alleen? Zet het blok met het balletje naast je. Sla de bal weg met een houten paletje. Probeer terug te slaan op het balletje als het terug springt!

Speel je met 2? Neem dan elk een houten paletje. Zet het blok met het balletje in het midden en ga elk een kant staan. Een speler slaat op het balletje. De andere speler probeert het balletje terug te slaan. Slaag je er niet in het balletje terug te slaan, dan heeft je tegenspeler een punt. Wie heeft het eerst 21 punten?

Wist je dit?

Het woord Jokari komt van het Italiaanse woord "giocare" wat spelen betekent. Dit spel werd bedacht in de jaren 1950 in de Verenigde Staten.

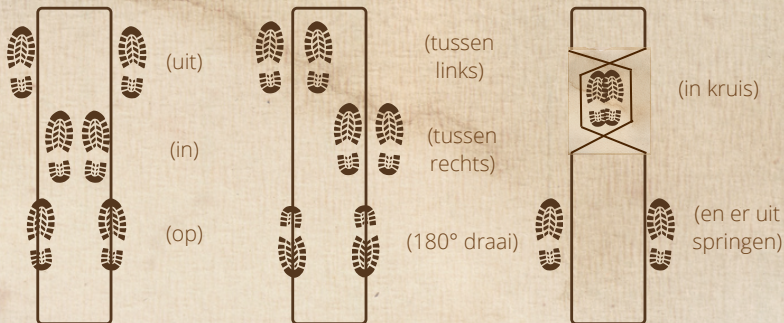

Elastieken

Nodig: Elastiek

Regels:

2 spelers staan tegenover elkaar. Ze spreiden hun benen een beetje. Het elastiek spannen ze om hun enkels zodat het elastiek strak staat. De andere spelers springen, om beurt, in het elastiek. Probeer je deze sprongen eens?

"De kinderspelen' van Pieter Bruegel

Zin om langer stil te staan bij spelletjes en speelgoed van vroeger? Het schilderij 'De Kinderspelen' uit 1560 van Bruegel biedt heel wat inspiratie. Op dit schilderij zien we 230 kinderen die zich amuseren met bijna 100 verschillende spelletjes. Veel van deze spelletjes worden ook vandaag nog gespeeld.

Op de Dijk92-website verzamelden we enkele lesopdrachten rond het schilderij waar je meteen mee aan de slag kan in je klas.

Naar de website:

[https://dijk92.be/organiseren/
de-school-van-toen](https://dijk92.be/organiseren/de-school-van-toen)